

Martina Erjavšek, dr. Stojan Kostanjevec, dr. Francka Lovšin Kozina, Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta

VZGOJA IN IZOBRAŽEVANJE ZA TRAJNOSTNI RAZVOJ NA PEDAGOŠKI FAKULTETI LJUBLJANA – PRIMER ŠTUDIJSKEGA PROGRAMA GOSPODINJSTVO Z VEZAVAMI

UVOD

V slovenski in tuji literaturi zasledimo raziskave, ki preučujejo področje trajnostnega razvoja z različnih zornih kotov. V literaturi tako zasledimo različne poskuse opredelitve omenjenega pojma (Holden, Linnerud in Banister, 2014; Meadowcroft, 2007; Lorek in Spangenberg, 2014), vendar je trenutno še vedno najbolj sprejeta oziroma uporabljana definicija Brundlandine komisije iz leta 1987, ki trajnostni razvoj opredeljuje kot: *»razvoj, ki zadovoljuje potrebe sedanjih generacij, ne da bi ogrozil možnosti prihodnjih generacij, da bodo tudi te lahko zadovoljevale svoje potrebe«*. (WCED, 1987) Tudi pojem trajnostne potrošnje nima enotne definicije. Leta 1994 je bila trajnostna potrošnja na simpoziju v Oslu opredeljena kot: *»poraba dobrin in storitev za zadovoljevanje osnovnih potreb in ohranjanje boljše kakovosti življenja z zmanjševanjem porabe naravnih virov, toksičnih snovi in ogrožanja potreb naslednjih generacij«*. Fischer idr. (2012, v Barth idr., 2014) so trajnostno potrošnjo opredelili kot: *»potrošnjo, ki omogoča ustvarjanje zunanjih pogojev za zadovoljevanje potreb v današnjem času in v prihodnosti«*. Wang, Liu in Qi (2014) pa menijo, da je trajnostna potrošnja krovni pojem, ki združuje številne težave, kot so zadovoljevanje potreb, izboljšanje kakovosti življenja, povečanje obnovljivih virov energije in zmanjšanje količine odpadkov.

V letu 2014 se zaključuje desetletno obdobje vzgoje in izobraževanja za trajnostni razvoj, ki ga je za obdobje med 2005–2014 razglasila United Nations Economic Commission for Europe (UNECE) – Evropska komisija Združenih narodov. V Sloveniji so bile tako leta 2007 sprejete Smernice vzgoje in izobraževanja za trajnostni razvoj od predšolske vzgoje do univerzitetnega izobraževanja, v katerih so zapisani cilji vzgoje in izobraževanja za trajnostni razvoj v Sloveniji. V smernicah je iz listine Združenih narodov Desetletje vzgoje za trajnostni razvoj 2005–2014 izpostavljena misel: *»Vzgoja za trajnostni razvoj je vseživljenjsko prizadevanje, ki spodbuja posameznike, institucije in družbe, da gledajo na jutri kot na dan, ki pripada vsem nam – ali pa ne bo pripadal nikomur.«* Čeprav na prvi pogled misel zbuja nelagodje, pa številni dogodki v svetu, vezani na okoljevarstvene vsebine, nakazujejo, da tovrstne vsebine zaslužijo temeljit razmislek o tem, kako jih vključiti v izobraževalne programe, da bo rezultat dejavnosti opazen tudi v spremembi miselnosti posameznikov.

Številni avtorji (Lozano, 2006; Wright, 2007; Waas idr., 2010; Zilahy in Huising, 2009, v Zsóka, MarjainéSzerényi, Széchy in Kocsis, 2013; Azmahani idr., 2012) menijo, da

bodo imeli današnji študenti v prihodnosti velik vpliv na ohranjanje okolja, zato je nadvse pomembno, da vsebine trajnostnega razvoja vključujemo tudi v univerzitetno izobraževanje. Podobno meni tudi Godec (2005), ki pravi, da imata vzgoja in izobraževanje bistveno vlogo pri doseganju trajnostnega razvoja in je zato pomembno, da vsebine le tega vključujemo na vse nivoje izobraževanja. Študenti naj bi v času študija pridobili znanja in veščine o trajnostnem razvoju in trajnostni potrošnji ter razvili odnos do njiju (Azmahani idr., 2012; Milutinović in Nikolić, 2014; Barth idr., 2014). Na temelju strategije razvoja Slovenije, ki je zasnovana na trajnostnem razvoju, so na Pedagoški fakulteti Univerze v Ljubljani (PeF UL) v študijske programe vključeni različni cilji vzgoje in izobraževanja za trajnostni razvoj (VITR). V okviru naravoslovnih vsebin so v učni proces vključena načela varovanja in ohranjanja narave in okolja, ki spodbujajo študente k razvoju ekološke ozaveščenosti in odgovornosti. Vključena so tudi načela zdravega življenjskega sloga in kakovostnega preživljanja prostega časa. Pri družboslovnih vsebinah pa so v učni proces vključena načela temeljnih človeških vrednot in kakovostnega izobraževanja, saj je pomembno, da študenti (bodoči učitelji) znajo vzpostaviti spodbudno delovno in učno okolje ter kakovostne medosebne odnose. Na področju gospodinjstva se prepletajo tako naravoslovne kot tudi družboslovne vsebine, zato lahko navedene cilje VITR obravnavamo z vidika različnih strok in vsebine medpredmetno povezujemo. Obenem področje gospodinjstva omogoča pridobivanje znanja, veščin in spretnosti za vsakdanje življenje ter omogoča osebnostni in poklicni razvoj posameznika (Dewhust in Pendergast, 2008). Na predmetnem področju gospodinjstva se že vrsto let vključuje vsebine trajnostnega razvoja v obravnavo različnih vsebin, ki jih predpisujejo učni načrti navedenega programa. Študente se spodbuja k razmisleku o možnostih medpredmetnih povezav vsebin, ki se jih učijo v okviru vezav (biologija, kemija, tehnika).

STRATEGIJE UČINKOVITEGA PRENOSA ZNANJA V VSAKDANJE ŽIVLJENJE

Pomembno vlogo v procesu spodbujanja prenosa pridobljenega znanja v prakso imajo nedvomno učitelji. Prepoznavanje pomembnosti teme in želja po aktivnem pristopu k obravnavi navedenega sta ključnega pomena za učinkovito doseganje z učnim načrtom predpisanih učnih ciljev. Marentič Požarnik (1998; 2000) navaja, da naj bi študenti bolj učinkovito razvili veščine in vrednote o trajnostnem razvoju, če pri učnem procesu uporabimo

izkustveno, spoznavno in akcijsko zasnovane metode. Podobno ugotavljajo tudi Dawe, Jucker in Martin (2005). Marentič Požarnik (2011) tudi opozarja, da večina visokošolskih učiteljev stremi k podajanju velikih količin vsebinskega znanja in pozablja na aktivne in sodelovalne oblike dela, ki študentom omogočajo bolj poglobljeno razmišljanje o aktualnih trajnostnih problemih in reševanju le-teh. Aktivne in sodelovalne oblike dela so priporočene tudi v načelih vzgoje in izobraževanja za trajnostni razvoj v Smernicah vzgoje in izobraževanja za trajnostni razvoj od predšolske vzgoje do univerzitetnega izobraževanja. Velik poudarek je na spodbujanju in usmerjanju k sistematičnemu, kritičnemu in ustvarjalnemu mišljenju na vseh stopnjah izobraževanja, obravnava trajnostnih tem prek celostnega pristopa, kar lahko dosežemo z aktivnimi in kooperativnimi oblikami dela ter medpredmetnim povezovanjem (Smernice vzgoje in izobraževanja za trajnostni razvoj od predšolske vzgoje do univerzitetnega izobraževanja, 2007).

V nadaljevanju predstavljamo rezultate raziskave, katere namen je bil raziskati, kako se koncept trajnostnega razvoja vključuje v študijske programe na PeF UL, ugotoviti, kako študenti razumejo pojma trajnostni razvoj in trajnostna potrošnja, ter pridobiti mnenje študentov o vlogi učitelja v vzgoji in izobraževanju za trajnostni razvoj.

METODA DELA

Za namen raziskave so bili pregledani učni načrti predmetov, ki se izvajajo na programu Gospodinjstvo ter nekaterih drugih študijskih programih. Znanje in stališča študentov so bila ugotovljena s pomočjo vprašalnika, ki je vključeval vprašanja odprtega in zaprtega tipa, stališča pa so bila merjena z uporabo Likertove lestvice. V raziskavo je bilo vključenih 62 študentov programa Dvopredmetni učitelj – Gospodinjstvo, od tega 35 študentov prvega letnika in 27 študentov tretjega letnika. Statistična analiza podatkov je bila opravljena z računalniškim programom SPSS. Izračunana je bila frekvenčna porazdelitev spremenljivk, t-test in χ^2 -test.

REZULTATI

1. Vsebine trajnostnega razvoja v študijskih programih PeF UL

Na temelju posredovanih in dostopnih podatkov smo ugotovili, da se vsebine trajnostnega razvoja vključujejo v različne študijske programe, v okviru obveznih predmetov študijskih programov 1. in 2. stopnje, znotraj strokovnih izbirnih predmetov na 1. stopnji in pri izbirnih modulih na 2. stopnji. V programu **Dvopredmetni učitelj – Gospodinjstvo z vezavami (biologija – gospodinjstvo, biologija – kemija, gospodinjstvo – tehnika)** so vsebine trajnostnega razvoja vključene v različne obvezne predmete na 1. stopnji, kot so: **Prebivalstvo in okolje – del prebivalstvo** (npr. demografski pojavi, demografija posameznih držav in okolje), **Prebivalstvo in okolje – del okolje** (npr. onesnaževanje atmosfere, hidrosfere in pedosfere, odpadki), **Fizika**

v naravoslovju (npr. ozaveščanje energijskega koncepta v smislu fizikalnega razumevanja ohranitve energije in javnega pojmovanja porabe energije, ozaveščanje energijskih razmerij), **Kultura bivalnega okolja** (npr. obravnava vsebin z vidika trajnostnega razvoja), **Potrošniška vzgoja** (npr. ogljični odtis v gospodinjstvu, trajnostna potrošnja študentov, vzgoja za trajnostno potrošnjo, oblikovanje priporočil za trajnostno potrošnjo študentov PeF UL), **Gastronomija in kulinarika** (npr. recikliranje, poraba vode in energije pri mehanski in toplotni obdelavi živil, poraba detergentov, ločeno zbiranje odpadkov), **Načini prehranjevanja** (npr. poraba vode in energije pri mehanski in toplotni obdelavi živil, poraba detergentov), **Poznavanje živil** (npr. recikliranje, poraba vode in energije pri mehanski in toplotni obdelavi živil, poraba detergentov, trajnostno nakupovanje živil), **Didaktika gospodinjstva I in II** (npr. obravnava vsebin z vidika trajnostnega razvoja, zeleno nakupovanje, proizvodnja bombaža, barvanje, selitve proizvodnje, transport, recikliranje, ločevanje, zmanjševanje različnih vrst onesnaževanja, razmislek o načinu nakupa živil – embalaža, poraba energije in vode pri mehanski in toplotni obdelavi živil, priprava učnih enot, ki vključujejo koncept trajnostnega razvoja in aktivne metode dela) in **Ekonomika gospodinjstva** (npr. dobrine, ponudba in povpraševanje, nakupni odločitveni model – vpliv finančnih odločitev na okolje, oglaševanje, trajnostno usmerjena proizvodnja in potrošnja). Študenti 1. stopnje se z vsebinami trajnostnega razvoja srečajo tudi v okviru treh izbirnih predmetov: **Elementi stanovanjske kulture** (npr. recikliranje materialov), **Vzgoje in izobraževanja o naravni dediščini** (npr. ukrepi ohranjanja narave, tuje in domače organizacije za ohranjanje narave in njihove naloge) in **Varstva naravne dediščine** (npr. pomen varstva narave in naravnih virov, odnos do narave, ohranjanje biotske pestrosti, varstvo naravne dediščine, UNESCO, zavarovane vrste, zavarovana območja narave).

V programu **Dvopredmetni učitelj – Fizika z vezavami (fizika – matematika, fizika – kemija, fizika – računalništvo, fizika – tehnika)** so vsebine trajnostnega razvoja vključene v obvezne predmete na 1. stopnji. Ti predmeti so: **didaktika fizike I in II** (npr. ozaveščanje energijskega koncepta v smislu fizikalnega razumevanja ohranitve energije in javnega pojmovanja porabe energije, ozaveščanje energijskih razmerij), **fizikalni pogled na naravo** (npr. ozaveščanje dejavnikov, ki vplivajo na erozijo, razširjanje snovi, toplotne izgube in pretvarjanja energije) in **mehanika v poučevanju** (npr. obravnava energijskega koncepta v fizikalnem in vsakdanjem smislu, ozaveščanje velikostnih redov, ozaveščanje primerjave »energijske zahteve za proizvod« in »ekonomske zahteve za proizvod« v luči (neskončne) rasti).

V programu **Dvopredmetni učitelj – Tehnika z vezavami (tehnika – matematika, tehnika – fizika, tehnika – računalništvo, tehnika – kemija, tehnika – gospodinjstvo in tehnika – biologija)** so vsebine trajnostnega razvoja vključene v različne **evropske okoljske projekte**, kot so Waste

train (2006–2008), Combat (2009–2011), Strength (2013–2015) in Chain reaction (2013–2016), **okoljske projekte za osnovno šolo** (npr. sončni kolektor, pametni električni avtomobil) in v študentske projekte (npr. zabojniki za ločevanje odpadkov).

Študenti programa **Dvopredmetni učitelj – vse vezave**, na 2. stopnji obravnavajo vsebine trajnostnega razvoja v okviru predmeta **okoljsko izobraževanje** (npr. pomen, cilji in zgodovina okoljskega izobraževanja, formalno in neformalno okoljsko izobraževanje, psihološki temelji izobraževanja, sodelovalno učenje v okoljskem izobraževanju, vodeno aktivno učenje o okolju, raziskave na področju okoljskega izobraževanja).

Vsebine trajnostnega razvoja so v programu **Razredni pouk** na 1. stopnji vključene v naslednje obvezne predmete: **družboslovje** (npr. okoljska vzgoja, vzgoja za trajnostni razvoj), **didaktika družboslovja** (npr. vzgoja za trajnostni razvoj), **naravoslovje – kemijske vsebine** (npr. analiza vode in prsti s hitrimi testi za analizo vode), **naravoslovje – fizikalne vsebine** (npr. ozaveščanje energijskega koncepta v smislu fizikalnega razumevanja ohranitve energije in javnega pojmovanja porabe energije, ozaveščanje energijskih razmerij) ter **likovna didaktika I in II** (npr. recikliranje materialov). Vsebine trajnostnega razvoja so vključene tudi v strokovni izbirni predmet programa **European Primary Teacher Education (EPTE) – okolje in trajnostni razvoj** (npr. onesnaževanje atmosfere, hidrosfere in pedosfere, priporočila za okoljsko izobraževanje in trajnostni razvoj), ki poteka v angleškem jeziku, za tuje študente na 1. stopnji. Cilj predmeta je spodbuditi študentovo kritično in kreativno mišljenje, razviti sposobnost reševanja problemov, analizirati in ovrednotiti stanje v okolju na temelju opazovanj, eksperimentov in meritev ter razviti interdisciplinarne pristope za obravnavo okoljskih problemov. Študenti razrednega pouka se z vsebinami trajnostnega razvoja srečajo tudi na 2. stopnji, pri obveznem predmetu **izbrane teme iz naravoslovja** (npr. prebivalstvo, energija in okolje, geografija okoljskih virov, ekološka zavest).

V program **Likovne pedagogike** so vsebine trajnostnega razvoja vključene v **grafiko 6** (npr. raziskovanje netoksične grafike), ki je obvezni predmet na 1. stopnji in v

strokovni izbirni predmet na 1. stopnji **okolje in vizualna kultura** (npr. analiza okolice PeF UL). Učni načrti predstavljenih predmetov so dostopni na spletni strani PeF UL (<http://www.pef.uni-lj.si/149.html>).

Ugotovili smo, da se vsebine trajnostnega razvoja pojavljajo v vseh omenjenih smereh študija, vendar se največ povezav s trajnostnim razvojem pojavlja v programu dvopredmetnih vezav.

Program EKO PeF UL

V študijskem letu 2013/2014 se je začel na PeF UL izvajati program EKO PeF, ki želi študente in zaposlene spodbujati k trajnostnemu vedenju. Namen programa je prepoznavati okoljske probleme v notranjem in zunanem okolju fakultete ter vzpostaviti trajnostno vedenje zaposlenih in študentov ter trajnostno delovanje ustanove. Dejavnosti so usmerjene zlasti na področje ravnanja z odpadki ter trajnostne oskrbe z vodo in energijo. V okviru programa je bil oblikovan logo programa EKO PeF (slika 1), vzpostavlja se ločeno zbiranje odpadkov, organizirana je bila čistilna akcija okolice fakultete, ki so jo izvedli študenti, posajeno je bilo drevo ob stavbi fakultete, zaposleni lahko uporabljajo kolesa za prevoz po mestu idr. Izvedene dejavnosti in dejavnosti, ki so jih študenti izvajali pri različnih predmetih, so bile predstavljene na razstavi ob svetovnem dnevu okolja, 6. 6. 2014 (slika 2).

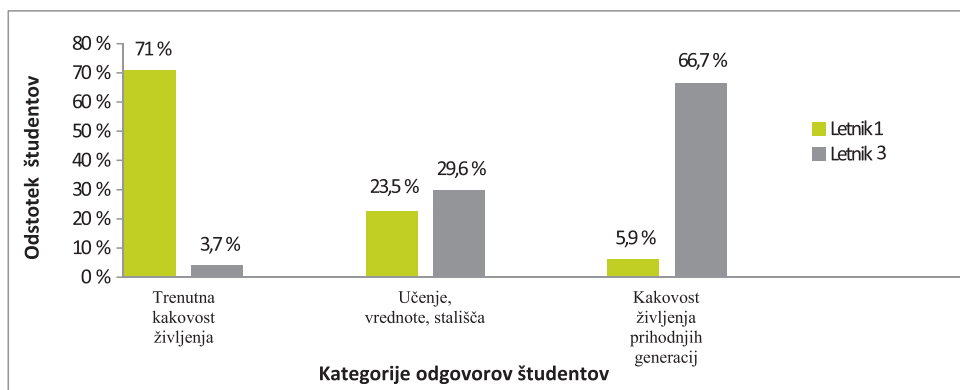

Slika 1: Logo programa EKO PeF

2. Rezultati empirične raziskave

Z raziskavo smo preverili, kako dobro študenti prvega in tretjega letnika gospodinjstva poznajo pojma trajnostnega razvoja in trajnostne potrošnje, ter njihovo stališče o vlogi učitelja v procesu vzgoje in izobraževanja za trajnostni razvoj v osnovni šoli.

Študente smo vprašali, kaj razumejo pod pojmom trajnostni razvoj. Odgovori so bili razvrščeni v tri različne kategorije glede na vsebinski poudarek odgovora. Rezultati

Graf 1: Delež študentov glede na letnik študija in opredelitev trajnostnega razvoja (N = 62)

so pokazali (graf 1), da študenti prvega letnika trajnostni razvoj povezujejo predvsem s trenutno kakovostjo življenja, medtem ko ga študenti tretjega letnika povezujejo z ohranjanjem okolja in kakovostjo življenja prihodnjih generacij. Razlika med odgovori študentov glede na letnik študija je statistično pomembna ($p < 0,05$). Študenti trajnostni razvoj povezujejo tudi z učenjem in vrednotami posameznika, pri čemer ta vidik v večjem deležu navajajo študenti tretjega letnika. Sklepamo, da je tovrsten premik v razmišljanju posledica izobraževanja, saj so študenti tretjega letnika že usvojili znanja o trajnostnem razvoju in potrošnji pri različnih predmetih.

Študente smo vprašali, kaj razumejo pod pojmom trajnostna potrošnja. Odgovori so bili ponovno razvrščeni v tri različne kategorije glede na vsebino odgovora. Rezultati (graf 2) so pokazali, da študenti prvega letnika trajnostno potrošnje povezujejo predvsem s pojmi, ki označujejo splošno potrošnje (npr. denar, nakup, oglaševanje), študenti tretjega letnika pa z racionalno potrošnje, nakupom in uporabo dobrin. Razlika med študenti prvega in tretjega letnika je statistično pomembna ($p < 0,05$). Pomenljivo je dejstvo, da je 12,2 % anketiranih študentov tretjega letnika trajnostno potrošnje povežalo z vplivom na okolje v smislu ohranjanja neokrnjene narave, medtem ko med študenti prvega letnika tega vidika ni omenil nihče. Ponovno sklepamo, da do spremembe v razmišljanju pride zaradi usvajanja znanj s področja trajnostnega razvoja, s katerimi se študenti srečajo v drugem in tretjem letniku študija.

Z vprašalnikom smo želeli pridobiti stališča študentov glede vloge učitelja v procesu vzgoje in izobraževanja za trajnostni razvoj v osnovni šoli. Rezultati so pokazali, da se študenti tretjega letnika najbolj strinjajo s trditvijo, da je njihova vloga v procesu vzgoje in izobraževanja za trajnostni razvoj v posredovanju znanja o trajnostnih vsebinah ($M = 3,67$), študenti prvega letnika pa se najbolj strinjajo ($M = 3,43$) s trditvijo, da je njihova vloga v spodbujanju prenosa znanja trajnostnih vsebin v prakso (preglednica 1). Študenti tretjega letnika se statistično pomembno ($p < 0,05$) bolj strinjajo s trditvijo, da je vloga učitelja v tem, da prenaša znanje trajnostnih vsebin, razvija veščine pravilnega ravnanja v kontekstu trajnostnega razvoja in sodeluje

pri izobraževanju ter ozaveščanju oseb, ki niso vključene v izobraževalni sistem.

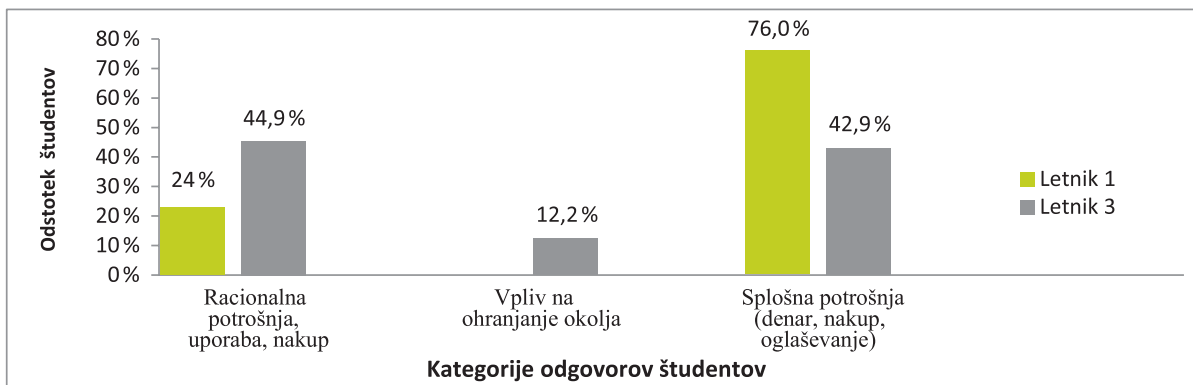
Preglednica 1: Stopnja strinjanja študentov glede njihove prihodnje vloge v procesu vzgoje in izobraževanja za trajnostni razvoj v osnovni šoli

Vloga učitelja v procesu vzgoje in izobraževanja za trajnostni razvoj	1. letnik		3. letnik	
	M*	SD	M*	SD
Posredovanje znanja o trajnostnih vsebinah	3,29	0,519	3,67	0,480
Spodbujanje prenosa znanja trajnostnih vsebin v prakso	3,43	0,558	3,56	0,506
Razvijanje veščin (kako pravilno ravnamo v kontekstu trajnostnega razvoja)	3,26	0,443	3,63	0,492
Izobraževanje in ozaveščanje oseb, ki niso vključene v izobraževalni sistem	3,03	0,453	3,37	0,492

Legenda:

* Povprečna vrednost je izračunana na podlagi Likertove lestvice (1 – nikakor se ne strinjam, 2 – se ne strinjam, 3 – se strinjam, 4 – se popolnoma strinjam)

Pouk gospodinjstva vključuje številne teme, ki jih je mogoče obravnavati tudi z vidika trajnostnega razvoja in potrošnje. Študenti so ocenili katere teme, ki so vključene v učni načrt predmeta gospodinjstvo, je mogoče povezati z vsebinami trajnostnega razvoja in trajnostne potrošnje (preglednica 2). Med temami, ki se zdijo študentom prvega in tretjega letnika najbolj primerne za povezovanje z vsebinami trajnostnega razvoja, so proizvodnja in potrošnja, potrošniška vzgoja in načrtovanje nakupov. Statistično pomembne razlike v zaznavanju pomembnosti posameznih vsebin so se pokazale pri temi potrošniška vzgoja, ki se za obravnavo vsebin trajnostnega razvoja zdi primernejši študentom tretjega letnika. Rezultat je pričakovan, saj so študenti tretjega letnika, v drugem letniku že opravili različne aktivnosti pri enako poimenovanem predmetu,

Graf 2: Delež študentov glede na letnik študija in opredelitev trajnostne potrošnje ($N = 62$)

vsebine potrošniške vzgoje pa so vključene tudi v druge predmete, kot so npr. ekonomika gospodinjstva, temelji tekstilstva, poznavanje živil in gastronomija in kulinarika. Statistično pomembne razlike med študenti obeh letnikov so se pokazale tudi pri temi proizvodnja in potrošnja, ki se ravno tako pojavlja pri več predmetih in se jo povezuje s trajnostnim razvojem in potrošnjo. Pričakovali smo, da bodo študenti tretjega letnika v večjem deležu prepoznali možnosti povezovanja tudi vseh v drugih, v preglednici 2 navedenih vsebin gospodinjstva s trajnostnim razvojem oz. potrošnjo. Vendar je več kot polovica vseh študentov kot primerne vsebine prepoznala le še vsebine načrtovanje nakupov in denar. Manj primerne pa se študentom zdijo teme, kot so priprava hrane, oblačila in vlakna. Dejstvo je, da tudi slednje teme omogočajo povsem enake možnosti povezovanja z vsebinami trajnostnega razvoja. Kot primer navajamo vlakna, kjer bi proizvodnjo npr. bombažnih vlaken lahko povezali z obremenjevanjem okolja, do katerega prihaja pri pridelavi in predelavi bombaža.

Preglednica 2: Delež študentov glede na oceno o možnosti povezovanja izbranih tem z vsebinami trajnostnega razvoja

Tema	1. letnik		2. letnik		Skupaj	
	N	Odstotek (%)	N	Odstotek (%)	N	Odstotek (%)
Proizvodnja in potrošnja	17	48,6	26	96,3	43	69,4
Potrošniška vzgoja	17	48,6	25	92,6	42	67,7
Načrtovanje nakupov	20	57,1	19	70,4	39	62,9
Nakup živil	12	34,3	17	63	29	46,8
Nakup	10	28,6	14	51,9	24	38,7
Oglaševanje	10	28,6	13	48,1	23	37,1
Denar	23	65,7	12	44,4	35	56,5
Priprava hrane	19	54,3	10	37	29	46,8
Oblačilo	6	17,1	6	22,2	12	19,4
Vlakna	7	20	5	18,5	12	19,4

Z anketiranjem smo želeli tudi preveriti, kakšno je stališče študentov glede uporabe okolju prijaznih izdelkov. Vprašali smo jih za stališče glede uporabe plastičnih in bombažnih nakupovalnih vrečk. Svoje stališče so predstavili z opredelitvijo za uporabo ali proti uporabi izdelka, lahko pa so se odločili tudi za nevtralno mnenje (preglednica 3). Svoje stališče so utemeljili.

Iz preglednice 3 je razvidno, da se večina anketiranih študentov (79,0 %) strinja z uporabo bombažnih vrečk in je proti uporabi plastičnih vrečk (61, 3 %). Med razlogi za uporabo plastičnih vrečk so študenti navajali ceno, uporabnost, priročnost, dostopnost in možnost recikliranja. Proti uporabi plastičnih vrečk pa onesnaževanje okolja in nevarnost zadušitve živali. Med razlogi za uporabo bombažnih vrečk so najpogosteje navajali večkratno uporabo in prijaznost do okolja, med razlogi proti uporabi pa višjo ceno, onesnaževanje okolja s pranjem (uporaba pralnih sredstev) in proizvodnjo bombaža, ter manjšo uporabnost glede shranjevanja vlažnih živil. Analiza rezultatov ni pokazala statistično pomembnih razlik v stališčih študentov prvega in tretjega letnika. Ocenjujemo, da študenti ocenjujejo uporabnost plastičnih in bombažnih vrečk z različnih vidikov vpliva na okolje. Ocenjujejo tako uporabnost kot tudi vpliv na okolje, ki ga povzroča proizvodnja in uporaba nakupovalnih vrečk. Kljub identificiranim slabostim bombažnih vrečk med študenti prevladuje pozitivno stališče do njihove uporabe v primerjavi s plastičnimi vrečkami.

SKLEP

PeF UL ima pester izbor vsebin trajnostnega razvoja, ki jih vključuje v številne študijske programe in različne projekte. Na PeF UL se zavedamo pomembnosti oblikovanja trajnostnega vedenja študentov in zaposlenih, zato želimo tudi s posebnim programom EKO PeF spodbujati študente in zaposlene k oblikovanju navad, ki bodo prispevale k uresničevanju trajnostnih ciljev fakultete. Študenti v času študija lahko usvojijo znanja in oblikujejo pozitivna stališča ter vrednote, povezane s trajnostnim razvojem in potrošnjo, ter s tem oblikujejo strokovne in vedenjske temelje za uspešno prenašanje znanja v vzgojno-izobraževalni proces.

Preglednica 3: Stališča študentov glede uporabe plastičnih oziroma bombažnih vrečk

Stališča študentov glede uporabe plastičnih oz. bombažnih vrečk		1. letnik		3. letnik		Skupaj	
		N	Odstotek (%)	N	Odstotek (%)	N	Odstotek (%)
Za uporabo	Plastična vrečka	1	2,9	4	14,8	5	8,1
	Bombažna vrečka	28	80,0	21	77,8	49	79,0
Nevtralno	Plastična vrečka	12	34,3	7	25,9	19	30,6
	Bombažna vrečka	7	20,0	6	22,2	13	21,0
Proti uporabi	Plastična vrečka	22	62,9	16	59,3	38	61,3
	Bombažna vrečka	0	0,0	0	0,0	0	0,0

LITERATURA

- Azmahani, A. A., Sharipah, N. S. S., Khairiyah, M. Y., Amirmudin, U. in Jamaludin, M. Y. (2012). Developing a Structural Model of Assessing Students' Knowledge-Attitudes towards Sustainability. V: *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 56, 513–522.
- Bartha, M. idr. (2014). Learning to change universities from within: a service-learning perspective on promoting sustainable consumption in higher education. V: *Journal of Cleaner Production*, 62, 72–81.
- Godec, M. (2005). Kako celoviteje izobraževati za trajnostni razvoj. V: *Okoljska vzgoja v šoli*, 2, 109–110.
- Holden, E., Linnerud, K. in Banister, D. (2014). Sustainable development: Our Common Future revisited. V: *Global Environmental Change*, 26, 130–139.
- Lorek, S. in Spangenberg, J. H. (2014). Sustainable consumption within a sustainable economy—beyond green growth and green economies. V: *Journal of Cleaner Production*, 63, 33–44.
- Marentič Požarnik, B. (1998). Okoljske vrednote in šola. V: *Vzgoja in izobraževanje*, 1, 18–24.
- Marentič Požarnik, B. (2000). *Psihologija pouka in učenja*. Ljubljana: DZS.
- Marentič Požarnik, B. et. al. (2011). *Okoljska vzgoja: posodobitve pouka v gimnazijski praksi*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
- Meadowcroft, J. (2007). Who is in Charge here? Governance for Sustainable Development in a Complex World. V: *Journal of Environmental Policy & Planning*, 3-4, 299–314.
- Milutinović, S., Nikolić, V. (2014). Rethinking higher education for sustainable development in Serbia: an assessment of Copernicus charter principles in current higher education practices. V: *Journal of Cleaner Production*, 62, 107–113.
- Wanga, P., Liub, Q. in Qia, Y. (2014). Factors influencing sustainable consumption behaviors: a survey of the rural residents in China. V: *Journal of Cleaner Production*, 63, 152–165.
- Zsóka, A., Marjainé Szerényi, Z., Széchy, A. in Kocsis, T. (2013). Greening due to environmental education? Environmental knowledge, attitudes, consumer behavior and everyday pro-environmental activities of Hungarian high school and university students. V: *Journal of Cleaner Production*, 48, 126–138.
- WCED (1987). *Our common future: World Commission on Environment and Development*. Oxford: Oxford University Press.

POVZETEK

Koncept trajnostnega razvoja v potrošniško zaznamovanem svetu predstavlja pomemben izziv sodobne vzgoje in izobraževanja. V članku je predstavljen pregled vsebin trajnostnega razvoja, ki so vključene v študijske programe Pedagoške fakultete Univerze v Ljubljani (PeF UL), s poudarkom na področju gospodinjstva. Predstavljeni so rezultati raziskave, ki je obravnavala znanja in stališča študentov gospodinjstva o pomenu vzgoje in izobraževanja za trajnostni razvoj ter njihovo vlogo v tem procesu. Ugotovljeno je, da študenti v času študija pridobijo znanja o trajnostnem razvoju in oblikujejo odgovoren odnos do trajnostnega razvoja in potrošnje, kar pomembno vpliva na njihovo vzgojno-izobraževalno delo na področju trajnostnega razvoja.

Ključne besede: gospodinjstvo, izobraževanje, študenti, trajnostni razvoj, vzgoja

ABSTRACT

The concept of sustainable development may be viewed as a significant challenge of modern education in the era of consumerism. This article presents an overview of the contents of sustainable development included in the study programmes of the faculty of Education, University of Ljubljana (PeF UL), focused on the subject area home economics. Results of the research about knowledge and points of view of students of home economics about the meaning of education for sustainable development, and their role in this process are presented. It has been found out that during their studies students obtain knowledge about sustainable development and develop responsible attitude to sustainable development and consumerism and this has a significant impact on their educational work in the area of sustainable development.

Key words: home economics, education, students, sustainable development